

سنجش سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی و امنیتی استان‌های مرزی (مورد مطالعه: خراسان جنوبی)

دکتر وحید کیانی (استادیار جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران، نویسنده مسئول)

vkiani@birjand.ac.ir

دکتر جواد میکانیکی (دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران)

javadmilaniki@birjand.ac.ir

سید محمود شفیع (دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران)

مهدیه السادات حفاظی (دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران)

چکیده

سازمان‌دهی سیاسی فضا و چگونگی مدیریت آن امروزه به یکی از دغدغه‌های اصلی مطالعات جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک تبدیل شده است. اهمیت این موضوع زمانی دوچندان می‌شود که برخی از مناطق و مکان‌های جغرافیایی در هر کشوری وجود دارند که دارای شرایط خاص و ویژه‌ای هستند که مستلزم شناخت جغرافیایی و درک ژئوپلیتیکی عمیق‌تری هستند. از این‌رو مدیران سیاسی و امنیتی که به‌نوعی در مدیریت سیاسی این‌گونه فضاها نقش دارند علیرغم توان مدیریتی بالا باید دارای سواد ژئوپلیتیکی بالایی نیز باشند. استان خراسان جنوبی به‌عنوان یکی از استان‌های مرزی در شرق ایران دارای شرایط ژئوپلیتیکی خاصی است که شناخت آن‌ها کمک شایانی به گسترش امنیت پایدار و همچنین توسعه همه‌جانبه این استان خواهد کرد. بنابراین، بالا رفتن سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی نقش به‌سزایی در توسعه و امنیت پایدار استان خواهد داشت. از این‌رو، پژوهش حاضر که از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی و از حیث هدف کاربردی و از جهت جمع‌آوری داده‌ها از نوع تحقیقات پیمایشی است؛ برای سنجش سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی و امنیتی به توزیع ۳۲ پرسشنامه بین مدیران سیاسی، امنیتی و مذهبی استان خراسان جنوبی اقدام کرد. برای بررسی سطح سواد ژئوپلیتیکی و مولفه‌های آن در بین مدیران و مسئولان از آزمون t تک گروهی استفاده گردید و با توجه به اینکه مقدار آماره t منفی است (-۷.۰۳)، می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ میزان سواد ژئوپلیتیکی در بین مدیران و مسئولان، نامطلوب و در سطح پایین بوده است. همچنین به‌منظور بررسی تأثیر سواد ژئوپلیتیکی بر عملکرد مدیران از تحلیل رگرسیون استفاده گردید. در مدل رگرسیونی خطی معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین سواد ژئوپلیتیکی و متغیر وابسته عملکرد مدیران وجود داشت. همچنین مقدار ضریب همبستگی (R) مدل ۰/۷۱ است. به عبارتی در سطح اطمینان ۹۵ درصد متغیر سواد ژئوپلیتیکی پیش‌بینی‌کننده متغیر وابسته عملکرد مدیران است به‌طوری‌که متغیر سواد ژئوپلیتیکی تأثیر معناداری بر بهبود عملکرد مدیران دارد (یعنی افزایش شاخص سواد ژئوپلیتیکی باعث افزایش عملکرد مدیران است). در مجموع نتایج و یافته‌های تحقیق

حاکمی از آن است که هرچند علاقه‌مندی به مباحث ژئوپلیتیکی در مدیران وجود داشته است اما میزان سواد ژئوپلیتیکی در سطح پایینی بوده است ولی اکثر پاسخ‌دهندگان به نقش سواد ژئوپلیتیکی در ارتقا عملکرد مدیران استانی اذعان داشتند.

کلیدواژگان: سواد ژئوپلیتیکی، مدیران سیاسی-امنیتی، مناطق مرزی، خراسان جنوبی

مقدمه

مدیریت سیاسی فضا در هر مقیاسی (محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی) متأثر از شناخت سه عامل قدرت، سیاست و جغرافیا است (Hafeznia, 2002). بنابراین، شناخت فضای محیط داخلی و پیرامونی و نحوه ارتباط آن با سیاست و قدرت از ویژگی‌های هستند که در افزایش توان عملکردی مدیران سیاسی فضا تأثیرگذار هستند. از این رو، علی‌رغم شناخت علم مدیریت و سیاست برای مدیریت سیاسی فضا، سواد جغرافیایی به‌طور عام و سواد ژئوپلیتیکی به‌طور خاص می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در بهره‌وری و افزایش توان عملکرد مدیران سیاسی و امنیتی داشته باشد. در این زمینه ادلسون (۲۰۱۱) معتقد است که سه جزء برای سواد جغرافیایی می‌توان متصور شد:

۱- تعاملات - درک سیستم‌های انسان و طبیعت؛ ۲- ارتباطات: استدلال‌های جغرافیایی؛ ۳- پیامدها -

تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌های سیستماتیک (Edelson, 25, 2011).

طبق گفته فوق، فهم و درک انسان و طبیعت، استدلال‌های جغرافیایی و از همه مهم‌تر تصمیم‌گیری‌های سیستماتیک از مهم‌ترین ویژگی‌های افرادی است که از سواد جغرافیایی بالایی برخوردار هستند. اما بعضی از مناطق جغرافیایی (مانند مناطق مرزی و استان‌های مرزی) از یک سری ویژگی‌های جغرافیایی خاصی برخوردار هستند که به آن‌ها بار ژئوپلیتیکی می‌دهد. بنابراین، مدیران سیاسی و امنیتی که در این مناطق گمارده یا انتخاب می‌شوند می‌بایست علی‌رغم سواد جغرافیایی از سواد ژئوپلیتیکی بالایی نیز برخوردار باشند. در حقیقت سواد ژئوپلیتیکی در مدیران ارشد این مناطق نوعی نگاه کلان‌نگر و جهانی، رویکرد سیستمی و تحلیل فضایی را تقویت و ارتباط سطوح مختلف مقیاس‌های فضایی را تسهیل می‌کند.

از آنجایی که هر سازمانی برای اداره امور مربوطه نیازمند سازمان‌دهی مدیریتی در تمام سطوح سازمان است. حکومت‌ها نیز برای دستیابی به اهداف موردنظر و اداره امور جامعه نیازمند ایجاد سطوح مدیریتی در کشور (دولت) هستند (Ahmadi pour & et al, 2011: 184). به‌طور کلی سطوح مدیریت عمومی در کشورها همانند سازمان‌ها در قالب سه سطح قابل‌طبقه‌بندی است: ۱- سطح عالی (حکومت مرکزی) ۲- سطح میانی (حکومت ایالتی یا استانی) ۳- سطح عملیاتی (حکومت محلی) (Moghimi, 2003: 18). بنابراین، مدیران استانی جزء حلقه‌های میانی بین مدیریت کلان و محلی بوده و از این منظر نقش لولای مدیریتی را ایفا کرده و نقش مهمی در پیوند دادن توسعه محلی و هم‌راستا کردن آن با سطوح عالی یا مقیاس ملی دارند. یکی از موضوعاتی که جغرافیا، سیاست و مدیریت را در مقیاس استانی باهم مرتبط کرده و نقش سواد ژئوپلیتیکی و مدیریت سیاسی فضا را به‌خوبی می‌تواند نشان دهد مبحث «آمایش سرزمین»

است. مهم‌ترین خصوصیات آمایش سرزمین، جامع‌نگری، دوراندیشی، کل‌گرایی، کیفیت‌گرایی و سازمان‌دهی فضای کشور است. در حقیقت آمایش سرزمین زیربنای سازمان‌دهی توسعه منطقه‌ای است و به بیانی دیگر ابزار اصلی برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های منطقه‌ای و ملی است (Hafiz Nia & et al, 2010: 296). در بحث آمایش سرزمین، مقوله « فضا » و تحلیل قانونمندی‌های حاکم بر شکل‌گیری آن، کلیدی‌ترین نقش را در برنامه‌ریزی دارد (Papoli 3: Yazdi, 2004). در برنامه آمایش سرزمین سه فرایند یعنی رابطه بین انسان، فضا و فعالیت اهمیت دارد (Ahmadi 17: Aliabadi, 2002). از این رو، مدیران استانی باید از سواد ژئوپلیتیکی بالایی برخوردار باشند تا بتوانند به درک درستی از برنامه‌ریزی آمایش سرزمین در یک مقیاس کلان دست یابند.

در این راستا و در پی سنجش سطح سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی، دو سوال زیر مطرح و با توجه به مستندات و یافته‌های تحقیق به پاسخگویی آن پرداخته خواهد شد:

سوال اول: مدیران و مسئولان سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی تا چه حد از سواد ژئوپلیتیکی بهره‌مند هستند؟

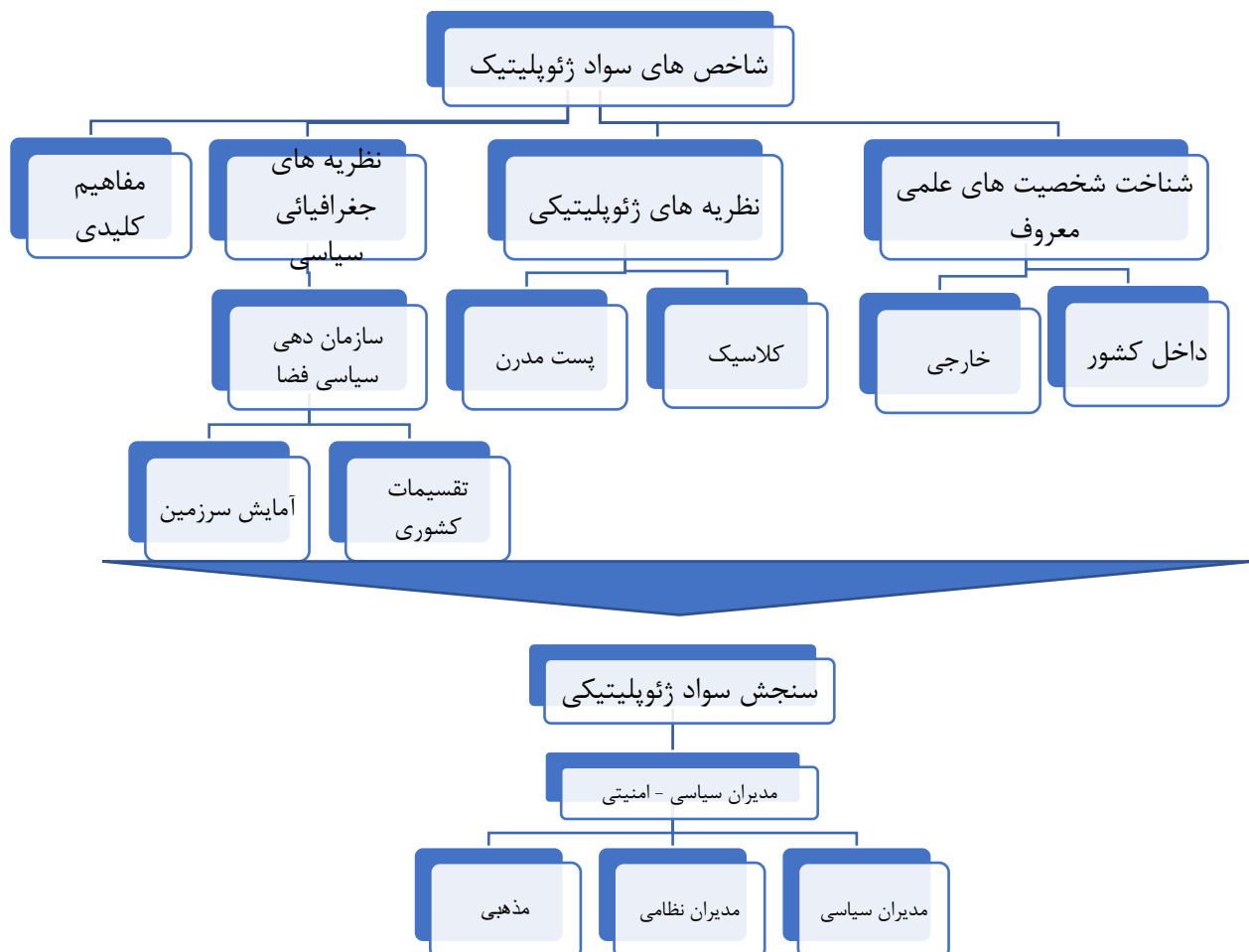
سوال دوم: سواد ژئوپلیتیکی چه تاثیری بر عملکرد مدیران ارشد سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی دارد؟

مبانی نظری

«واژه ژئوپلیتیک» برای اولین بار توسط رودولف کیلن که متأثر از اندیشه‌های جغرافیای سیاسی راتزل بود. (Glassner, 1993: 224). در سال ۱۸۹۹ به کار گرفته شد. وی عقیده داشت که ویژگی‌های نظامی، سیاسی و اقتصادی ملت‌ها متأثر از اشکال فیزیکی و محیطی کشورشان است. (Agnew, 1998) در واقع وی از ژئوپلیتیک تأثیر عوامل جغرافیایی نظیر کوه‌ها، اقیانوس‌ها، منابع طبیعی، انرژی، جمعیت و غیر آن‌ها بر اهمیت سیاسی کشور نتیجه می‌گرفت. مفهوم ژئوپلیتیک یک مفهوم ترکیبی است، که در آن سه عنصر اصلی جغرافیا، قدرت و سیاست خصلت ذاتی دارند. در واقع مسائل، موضوعات و پدیده‌های مورد توجه ژئوپلیتیک به گونه‌ای با این سه عنصر ارتباط پیدا می‌کند. بنابراین تعریف ژئوپلیتیک عبارت است از مطالعه روابط متقابل قدرت، سیاست، جغرافیا. در این تعریف جغرافیا در سه حوزه فضا، محیط و انسان‌ها مورد توجه قرار گرفته است. در حوزه فضا، تعامل‌های فضائی، حوزه‌های نفوذ، سیستم‌ها و ساختارهای فضایی مدنظر است. در حوزه محیط، ویژگی‌های و عوامل محیط طبیعی و مصنوعی (انسان زده) نظیر موقعیت، وسعت منابع، اقلیم، آب‌وخاک، ساخت‌های اقتصادی و معیشتی، سکونتگاه‌ها و غیر آن مورد توجه است و در حوزه انسان‌ها خصلت‌ها و کارکردهای گروهی، نظیر ویژگی‌های مردم‌شناسی، فرهنگی، روانشناسی اجتماعی، جمعیتی، سطح توسعه‌یافتگی، اخلاقیات و روحیات، عقاید و تمایلات عمومی، ترکیبات اجتماعی و غیر آن در ارتباط با ملت و گروه‌های بومی و ساکن مدنظر است. عنصر سیاست نیز در سه حوزه ایدئولوژی و اندیشه سیاسی، ساختارها و سیستم‌های سیاسی نظیر دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، نهادهای اجتماعی و مدنی و نیز کنش و رفتار سیاسی که از سوی بازیگران در پیش گرفته می‌شود مدنظر است. بازیگرانی که اقدام به تصمیم‌گیری و کنش سیاسی می‌نمایند نیز در حوزه‌های مختلفی قرار دارند و شامل دولت‌ها و حکومت‌ها، گروه‌های سیاسی، سازمان‌های غیر حکومتی، نهادهای فراملی و بین دولتی و

به عبارتی بین‌المللی و افراد نظیر نخبگان اجتماعی و رهبران سیاسی می‌باشند. عنصر قدرت که از سوی بازیگران سیاسی اعم از دولت‌ها، سازمان‌ها، افراد و غیره بکار گرفته می‌شود در مقیاس‌های مختلف محلی، ملی و بین‌المللی، شامل ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، نظامی، علمی تکنولوژیکی، ارتباطی - رسانه‌ای و غیر آن است. عنصر قدرت در هر سطحی و در هر بعدی چه از نظر تولید و چه از نظر کاربرد و چه از نظر الگوی پخش و رده‌بندی، به نحوی از عناصر دیگر یعنی جغرافیا و سیاست متأثر بوده و متقابلاً بر آن‌ها تأثیر می‌گذارد. (Hafeznia, 2006: 15-16). از مفهوم ژئوپلیتیک و عناصر تشکیل‌دهنده آن‌که در بالا بدان اشاره شده است می‌توان به این جمع‌بندی دست‌یافت که شناخت دانش و اطلاعات ژئوپلیتیکی (سواد ژئوپلیتیکی) حلقه مفقوده مدیریت سیاسی فضا در مناطق حساس و ویژه (به‌خصوص مناطق مرزی) بوده و در حقیقت ارتباط بین سه عنصر قدرت، سیاست و جغرافیا بدون درک و سواد ژئوپلیتیکی امکان‌پذیر نیست. همچنین شناخت سواد ژئوپلیتیکی در مدیریت استراتژیک و کلان یک استان مرزی مهم است. هدف این پژوهش با توجه به موقعیت مرزی و ژئوپلیتیکی استان خراسان جنوبی و چالش‌های امنیتی، و گستردگی جغرافیایی خاص این استان سنجش سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی، امنیتی استان خراسان جنوبی است. درنهایت، تحقیق حاضر در تلاش است به این مسأله پاسخ گوید که میزان سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی امنیتی استان خراسان جنوبی در چه سطحی است و چه تأثیری بر عملکرد آن‌ها در مدیریت سیاسی فضا به‌جای گذاشته است؟

شکل (۱) الگوی نظری - مفهومی تحقیق

نتایج مثبت - داشتن سواد ژئوپلیتیکی

نتایج منفی - فاقد سواد ژئوپلیتیکی

- ۱-تصمیم گیری و تصمیم سازی های جامع در مدیران
- ۲-تحلیل های کل نگر و سیستمی در مدیران
- ۳-امنیت پایدار در مناطق تحت مدیریت
- ۴-توسعه همه جانبه مناطق تحت مدیریت
- ۵-تحلیل فضایی پدیده های محیطی و سیاسی

- ۱-تصمیم گیری و تصمیم سازی های سطحی و کم عمق
- ۲-تحلیل های بخشی و جز نگر
- ۳-ایجاد حفره های امنیتی و چالش های امنیتی گسترده
- ۴-توسعه تک بعدی و نامتوازن
- ۵-تحلیل های مکان محور و فاقد رویکرد آمایش سرزمینی

جغرافیای سیاسی : جغرافیای سیاسی، پدیده‌های سیاسی را در فضای درونی یک کشور مورد بحث قرار می‌دهد که به‌طور سنتی شامل مفاهیمی مانند مرز، ملت، حکومت و سرزمین است. نظر به این‌که یک کشور در مرکز مطالعات جغرافیای سیاسی جای دارد و از پیوند سه عامل ملت، حکومت و سرزمین، کشور تشکیل می‌شود؛ بنابراین همه‌ی موضوعات مرتبط با این مفاهیم، مانند ریشه‌یابی مسائل قومی، جریان‌ات مهاجرت، تحلیل قدرت سیاسی نواحی شهری، تحلیل فضایی قدرت سیاسی در سطح کشور، تقسیمات کشوری و رقابت‌های مکانی، دولت محلی، تمرکز و عدم تمرکز قدرت سیاسی جغرافیای انتخابات، از مسائلی هستند که امروزه در جغرافیای سیاسی مورد بررسی قرار می‌گیرند. از طرف دیگر، در حوزه‌ی مسائل جهانی نیز که قلمرو مطالعات ژئوپلیتیک است، به‌طور سنتی درباره‌ی مناسبات قدرت در سطح جهان و راه‌های دستیابی به قدرت جهانی و افزایش آن بحث و بررسی می‌شود. (MirHaider, 1992)

ژئوپلیتیک : دانش ژئوپلیتیک یکی از شاخه‌های علمی رشته جغرافیای سیاسی است و به آن بخش از معرفت بشری اطلاق می‌گردد که به معلومات ناشی از ارتباط متقابل بین جغرافیا و سیاست در پرتو مؤلفه قدرت مربوط می‌شد. (Hafiz Nia, 2007).

سازماندهی سیاسی فضا: ناحیه سیاسی که در قلمرو اداره سیاسی و فرمانروایی یک قدرت سیاسی قرار می‌گیرد، از ارکان سازماندهی فضا به شمار می‌آید که تعیین مرز برای آن از یکسو و تعیین مرکزیت این نواحی از سوی دیگر دو لبه

حساس تقسیم‌بندی سیاسی فضا هستند. به عبارتی می‌توان گفت که سازمان‌دهی سیاسی فضا، تقسیم‌بندی سطح یک سرزمین به واحدهای متمایز سیاسی بر اساس معیارها و ملاک‌های معین است که در فضای درون کشوری به تقسیم پهنه سرزمین ملی مبتنی بر ملاک‌های معین می‌پردازد. (Ameli, 2003: 2).

مدیریت سیاسی فضا: مدیریت سیاسی فضا به توسعه فضا، چه در سطح خرد و چه در سطح کلان هویت می‌بخشد تا بر پایه روندهای ایجادشده، بهره‌برداری عقلانی از امکانات و توان بالقوه منابع طبیعی و انسانی در مسیر توسعه متعادل و موزون کشور و مناطق هدایت گردد (Hafiz Nia & et al, 2010). در واقع مدیریت سیاسی فضا در بعد ملی عبارت است از اداره سیاسی فضا به منظور دستیابی به اهداف ملی با دیدگاه همه‌جانبه، آینده‌نگر و راهبردی و با در نظر گرفتن محدودیت‌های طبیعی، انسانی و اقتصادی در فضاهای جغرافیایی (ملی و منطقه‌ای و توسعه پایدار سرزمینی). از آنجاکه جغرافیا به مطالعه مناسبات پیچیده میان انسان و فضای جغرافیایی می‌پردازد. مدیریت سیاسی فضا نیز رابطه انسان با فضا را در حوزه مدیریت سرزمینی مورد مطالعه قرار می‌دهد. کارکرد و نوع مدیریت سیاسی فضا در کشورهای مختلف متفاوت است. به عبارت دیگر بین نظام حکومتی و الگوی توزیع فضایی قدرت سیاسی و اقتدار تصمیم‌گیری به نواحی جغرافیایی و واحدهای محلی رابطه وجود دارد. سه نوع نظام سیاسی بسیط (تک ساخت)، ناحیه‌ای و فدرال وجود دارند که هر یک از این نظام‌های سیاسی شیوه خاصی را برای مدیریت سیاسی فضا اعمال می‌نمایند. نظام سیاسی بسیط که موضوع این پژوهش است عبارت است از نوع حکومتی که قدرت سیاسی از یک نقطه کانونی (پایتخت) اعمال می‌شود و کشور معمولاً بیش از یک هسته سیاسی قوی در اختیار ندارد. به عبارتی از شخصیت واحدی در تمام زمینه‌های قانون‌گذاری، اجرا، مدیریت و سازمان‌بندی سیاسی فضا برخوردار است. (Hafiz Nia & et al, 2008)

نقش سواد ژئوپلیتیکی در آمایش سرزمین

به عقیده برخی از صاحب‌نظران مانند فیلیپ لامور، موضوع اساسی که آمایش سرزمین را معرفی می‌کند «مدیریت کشور» است (Hamsen, 1978: 5). و برخی نیز آمایش سرزمین را نوعی برنامه‌ریزی بلندمدت برای توزیع بهتر جمعیت، امکانات و فعالیت‌های مختلف به منظور افزایش رفاه، آسایش و هماهنگی جامعه می‌دانند (Henry, 2002: 292). به لحاظ مفهوم، آمایش سرزمین، ایجاد تعادل بین سه عنصر انسان، فضا و فعالیت تعریف شده است که در ارتباط با انسان مقوله «مدیریت» مطرح است و در رابطه فضا بحث «اقلیم» مطرح است و در رابطه با فعالیت مقوله «برنامه‌ریزی» برجسته می‌شود، یعنی مفهوم آمایش تلفیقی از سه علم مدیریت و اقتصاد، جغرافیا و جامعه‌شناسی است (Vahidi, 1994: 76). در حقیقت بستر آمایش شناخت جغرافیایی و حلقه اتصال مدیریت فضا و رفاه اجتماعی داشتن سواد ژئوپلیتیکی از ظرفیت‌های محیط جغرافیایی است. به عبارت ساده‌تر، انسان باید آن استفاده‌ای را از سرزمین به عمل آورد که ویژگی‌های محیطی، انسانی و طبیعی (اکولوژیکی) سرزمینی بالقوه را در نهان خود دارا است و سپس این ویژگی‌ها را بر اساس نیازهای اقتصادی و اجتماعی خود مدیریت کند. به‌زعم برخی از صاحب‌نظران آمایش سرزمین بهترین، ارزان‌ترین و مؤثرترین راه‌حل مدیریت و برنامه‌ریزی محیط‌زیست، مولفه‌های اقتصادی و رفاه اجتماعی است.

37: 1994). Mayers, از طرفی، نخستین عامل در روند مطالعات برای برنامه‌ریزی، به‌ویژه در سطح منطقه، عامل زمین است. زیرا زمین یا سرزمین با خود مفهوم و معنای منطقه را داراست. و اصلی‌ترین و اساسی‌ترین جزء ساختمان منطقه به شمار می‌آید، سرزمین مهد کلیه فعالیت‌های تولیدی و اجتماعی بشری است (Navah, Z.&Lieberman, 2002: 356). در حقیقت این زمین است که بر آن جمعیت پخش می‌شود، کشاورزی جان می‌گیرد، صنعت برپا می‌شود و تمام کنش‌ها و واکنش‌های زیستی و اجتماعی بشری بر روی آن شکل می‌گیرد. بنابراین دانش جغرافیای سیاسی به‌عنوان مدیریت سیاسی فضا و داشتن سواد ژئوپلیتیکی برای شناخت همه‌جانبه و کلان‌نگر از محیط جغرافیایی در ایجاد تعادل منطقی فعالیت‌های انسان بر روی سرزمین نقش بی‌بدیلی خواهند داشت.

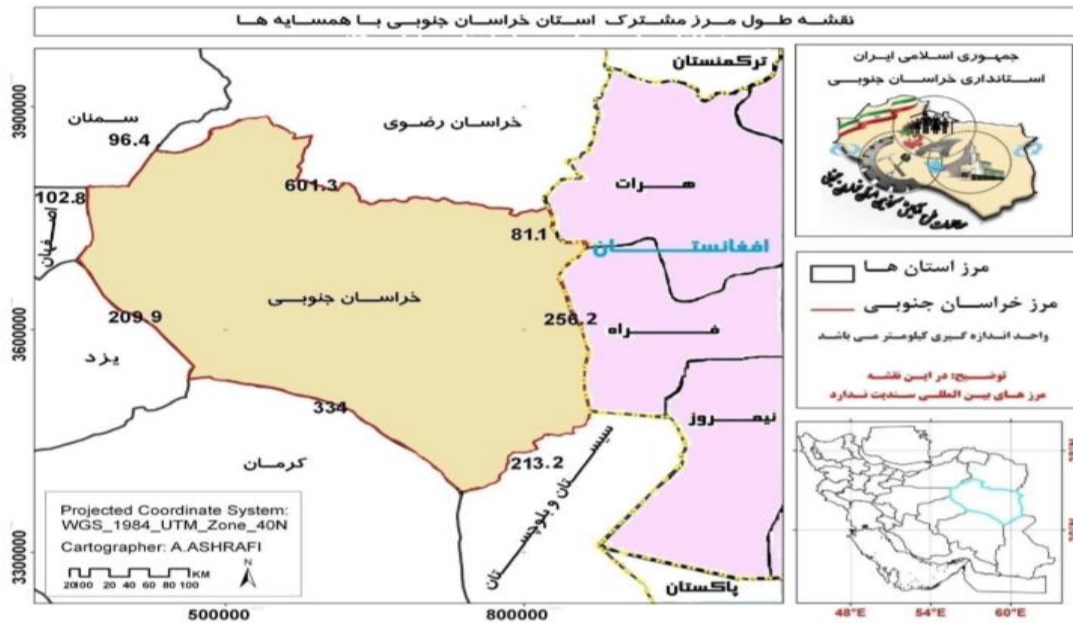
پیشینه تحقیق

تا آنجا که نگارندگان بررسی کرده‌اند تاکنون با این عنوان پژوهشی انجام نشده است. این تحقیق برای اولین بار در حال انجام است و هم در بعد نظری به مفهوم‌پردازی سواد ژئوپلیتیکی خواهد پرداخت و همچنین با ایجاد ابزارهای سنجش سواد ژئوپلیتیکی به نقش دانش و اطلاعات ژئوپلیتیکی در عملکرد مدیران سیاسی و امنیتی خواهد پرداخت.

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

استان خراسان جنوبی در شرق ایران قرار گرفته و از شمال به استان خراسان رضوی، از جنوب به استان سیستان و بلوچستان و کرمان، از غرب به استان‌های یزد، سمنان و اصفهان و از شرق به طول ۳۳۱ کیلومتر دارای مرز مشترک با کشور افغانستان (ایالت فراه و هرات) محدود شده است. از نظر موقعیت مطلق (ریاضی) بین مدارهای ۳۰ درجه و ۵۲ دقیقه و ۳۵ درجه و ۱۳ دقیقه عرض شمالی و همچنین بین نصف‌النهارهای ۵۵ درجه و چهار دقیقه و ۶۰ درجه و ۵۹ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است (Land use planning studies of Southern Khorasan Province, 2005: 5). (نقشه - ۱)

نقشه شماره ۱- نقشه موقعیت جغرافیایی استان خراسان جنوبی با همسایگان

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی و از حیث هدف کاربردی و از جهت جمع‌آوری داده‌ها از نوع تحقیقات پیمایشی است. همچنین به منظور تکمیل داده‌ها تدوین ابزار مناسب سنجش سواد ژئوپلیتیکی از نظرات مدیران ارشد سیاسی و امنیتی و مذهبی استان خراسان جنوبی نیز استفاده خواهد شد.

قلمرو پژوهش از سه جهت قابل بررسی است: الف) قلمرو موضوعی: از نظر قلمروی موضوعی این تحقیق در ارتباط با سنجش اطلاعات ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی امنیتی استان خراسان جنوبی است. ب) قلمرو زمانی: از نظر قلمرو زمانی زمان حاضر و مدیران فعلی مدنظر است. ج) قلمرو مکانی: استان خراسان جنوبی.

جامعه آماری شامل مدیران ارشد سیاسی (استاندار، معاونین و فرمانداران)، امنیتی (فرماندهان نظامی و امنیتی) و مذهبی (نماینده محترم ولی فقیه و ائمه جمعه شهرستان‌ها) استان خراسان جنوبی است و از تمام شماری استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

در ادامه به تجزیه و تحلیل نظرات مدیران سیاسی، امنیتی، مذهبی خراسان جنوبی که در طول مدت تحقیق از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده است پرداخته می‌شود. در این تحقیق تعداد ۳۲ پرسشنامه تکمیل شده است. این پرسشنامه دارای شش مولفه و ۴۱ سوال بوده، که مولفه‌ها عبارت‌اند از: ۱- حوزه علاقه‌مندی، ۲- شناخت صاحب‌نظران، ۳- آشنایی با مفاهیم، ۴- شناخت منابع اصلی حوزه جغرافیایی، ۵- کاربرد ژئوپلیتیک در مدیریت، ۶- شناخت جغرافیای سیاسی استان خراسان جنوبی.

یافته‌های توصیفی تحقیق

برای بررسی تحلیل‌های آمار استنباطی ابتدا میانگین شاخص سواد ژئوپلیتیکی و عملکرد مدیران و ابعاد آن محاسبه گردید تا داده‌ها از ماهیت کیفی به ماهیت کمی تغییر کند. و برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید و نتایج در جدول ۱ ارائه گردید.

جدول ۱- آزمون کلموگروف اسمیرنوف متغیرهای پژوهش

مولفه ها	آماره	p-value
سواد ژئوپلیتیکی	۰/۱۲	۰/۲۰۰
عملکرد	۰/۱۴	۰/۱۴۹

همان‌گونه که در جدول ۱- ملاحظه می‌کنید مقدار p-value آزمون کلموگروف اسمیرنوف همه متغیرها از سطح خطای ۰/۰۵ بیشتر می‌باشند، لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد توزیع متغیرها نرمال است. از این رو از آزمون‌های پارامتریک برای بررسی فرضیات پژوهش استفاده گردید.

جدول ۲ فراوانی و درصد فراوانی نمونه‌ها برحسب حوزه مدیریتی

حوزه مدیریتی	فراوانی	درصد فراوانی
سیاسی	۱۸	٪۵۶٫۳
نظامی	۸	٪۲۵
مذهبی	۶	٪۱۸٫۸
مجموع	۳۲	٪۱۰۰

با توجه به نتایج محاسبات آماری در جدول ۲- حوزه مدیریتی افراد نمونه ۵۶ درصد سیاسی، ۲۵ درصد نظامی و ۱۹ درصد افراد در حوزه مذهبی می‌باشند

جدول ۳ فراوانی و درصد فراوانی نمونه‌ها برحسب پست مدیریتی

پست مدیریتی	فراوانی	درصد فراوانی
بخشدار	۳	٪۹٫۴
امام جمعه	۶	٪۱۸٫۷
فرماندار	۱۴	٪۴۳٫۸
معاون فرماندار	۹	٪۲۸٫۱
مجموع	۳۲	٪۱۰۰

با توجه به نتایج محاسبات آماری در جدول ۳، ۹ درصد افراد در پست بخشدار، ۱۹ درصد امام‌جمعه، ۴۴ درصد فرماندار و ۲۸ درصد افراد در پست معاونت فرماندار هستند.

در این قسمت تعداد و درصد پاسخ‌دهندگان از نظر میزان تحصیلات بررسی می‌شود.

جدول ۴- فراوانی و درصد فراوانی نمونه‌ها بر حسب میزان تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
لیسانس	۹	٪۲۸/۱
فوق‌لیسانس و بالاتر	۲۳	٪۷۱/۹
مجموع	۳۲	٪۱۰۰

با توجه به نتایج محاسبات آماری در جدول ۴- میزان تحصیلات ۲۸ درصد افراد لیسانس و ۷۲ درصد افراد دارای تحصیلات فوق‌لیسانس و بالاتر هستند.

یافته های تحلیلی شاخص‌های مرتبط با سواد ژئوپلیتیکی

بر اساس توزیع پرسشنامه‌ها با ۴۱ گویه در بین مدیران سیاسی - امنیتی و مذهبی استان خراسان جنوبی در زمینه سنجش سواد ژئوپلیتیکی درصد پاسخ آن‌ها بر اساس آزمون‌های آماری در جدول (۵) مشخص شده است.

جدول ۵- وضعیت پاسخگویی به سوالات پرسشنامه توسط افراد نمونه.

گویه سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱-علاقمندی به مباحث ژئوپلیتیک	-	۱۸/۸	۵۹/۴	۲۱/۹	-
۲-اختصاص وقت برای بهره‌گیری از مباحث ژئوپلیتیک	۳/۱	۴۳/۸	۵۰	۳/۱	-
۳- میزان اهمیت پیگیری اخبار حوزه ژئوپلیتیکی ایران و جهان	-	۳/۱	۲۱/۹	۴۳/۸	۳۱/۳
۴- میزان آشنایی با سایت‌ها و فصلنامه‌های تخصصی حوزه ژئوپلیتیک	۱۵/۶	۳۷/۵	۳۴/۴	۹/۴	۳/۱
۵-میزان آشنایی با صاحب‌نظران داخلی در حوزه مباحث ژئوپلیتیکی	۶/۳	۵۳/۱	۲۸/۱	۱۲/۵	-
۶-شرکت در سخنرانی صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک	۱۸/۸	۴۰/۶	۲۱/۹	۹/۴	۹/۴
۷- میزان آشنایی با افکار و اندیشه‌های صاحب‌نظران ژئوپلیتیک	-	۵۶/۳	۴۳/۸	-	-
۸- میزان آشنایی با نظریه‌های ژئوپلیتیکی مطرح در سطح جهان آشنا	۱۲/۵	۵۶/۳	۳۱/۳	-	-
۹- مطالعه کتاب جغرافیای سیاسی ایران دکتر حافظ نیا	۵۹/۴	۲۸/۱	۱۲/۵	-	-
۱۰- آشنایی با کتاب مبانی جغرافیای سیاسی دکتر دره میرحیدر	۷۱/۹	۱۵/۶	۹/۴	۳/۱	-
۱۱- بهره بردن از آرا و نظریه‌های ژئوپلیتیکی در سخنرانی‌ها	۲۱/۹	۱۸/۸	۵۳/۱	۶/۳	-
۱۲- آشنایی با مفهوم «حفره‌های دولت»	۹/۴	۳۷/۵	۴۶/۹	۶/۳	-

۱۳-	توانایی تحلیل امنیتی از جغرافیای سیاسی استان خراسان جنوبی	۶/۳	۴۰/۶	۴۶/۹	۶/۳	-
۱۴-	توانایی تشخیص فرق بین سیاسی با بحران ژئوپلیتیکی بحران	-	۵۹/۴	۳۴/۴	۶/۳	-
۱۵-	آشنایی با علت وجودی و اندیشه حکومت در پیدایش و بقای یک کشور	-	۳۱/۳	۵۰	۱۵/۶	۳/۱
۱۶-	توانایی تبیین علت وجودی کشور ایران و دلایل استمرار آن تاکنون	-	۳۱/۳	۴۰/۶	۲۵	۳/۱
۱۷-	توانایی تبیین تفاوت‌ها و تشابه‌های جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۳/۱	۴۳/۸	۴۳/۸	۹/۴	-
۱۸-	آشنایی با انواع الگوهای نظم سیاسی فضا در جهان	۹/۴	۲۸/۱	۵۳/۱	۳/۱	۶/۳
۱۹-	آشنایی با الگوی نظم سیاسی ایران معاصر در حوزه سازماندهی سیاسی فضا	۶/۳	۴۰/۶	۴۶/۹	۶/۳	-
۲۰-	تحلیل شکل‌گیری مرزهای بین‌المللی ایران از نظر طبیعی، هندسی یا قومی-زبانی	-	۳۴/۸	۳۴/۸	۱۲/۵	-
۲۱-	تحلیل شکل‌گیری مرزهای شرقی کشور از نظر دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۳/۱	۳۷/۵	۵۰	۹/۴	-
۲۲-	آشنایی با جغرافیای سیاسی دریاهای	۱۸/۸	۵۶/۳	۲۱/۹	۳/۱	-
۲۳-	اطلاع از قوانین حاکم بر دریای سرزمینی یک کشور	۲۱/۹	۵۳/۱	۲۱/۹	۳/۱	-
۲۴-	تحلیل منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره	۱۵/۶	۵۹/۴	۲۵	-	-
۲۵-	آشنایی با مفهوم (قلمرو سازی)	۱۲/۵	۵۰	۳۷/۵	-	-
۲۶-	بهره‌گیری از نظریه‌های ژئوپلیتیکی برای حل مسائل استان	۶/۳	۳۷/۵	۴۶/۹	۹/۴	-
۲۷-	داشتن رویکرد کلان‌نگر و سیستمی	۶/۳	۱۸/۸	۵۰	۲۱/۹	۳/۱
۲۸-	آشنایی با مفهوم انزوای ژئوپلیتیکی و تبعات آن برای یک ناحیه جغرافیایی	۳/۱	۳۱/۳	۴۳/۸	۲۱/۹	-
۲۹-	تحلیل مسائل استان و ارتباط آن‌ها در مقیاس‌های محلی، ملی و جهانی	-	۱۸/۸	۴۳/۸	۳۴/۴	۳/۱
۳۰-	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	-	۳۱/۳	۴۳/۸	۲۱/۹	۳/۱
۳۱-	آشنایی اهمیت ژئوپلیتیکی خراسان جنوبی در مقیاس محلی، ملی و جهانی	-	۳۱/۳	۵۰	۱۸/۸	-
۳۲-	اعتقاد به سواد ژئوپلیتیکی و نقش آن در توانایی مدیران	۳/۱	۳۴/۴	۲۸/۱	۲۱/۹	۱۲/۵
۳۳-	بهره‌گیری از صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک در تصمیم‌گیری‌های راهبردی	۳/۱	۲۸/۱	۵۳/۱	۱۵/۶	-
۳۴-	استفاده از مشاوران تخصصی دارای دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۳/۱	۲۵	۵۹/۴	۱۲/۵	-
۳۵-	داشتن رویکرد ژئوپلیتیکی برای تحلیل‌های کلان خود	۶/۳	۲۸/۱	۵۳/۱	۱۲/۵	-
۳۶-	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	-	۳/۱	۳۴/۴	۴۳/۸	۱۸/۸
۳۷-	شرکت در سخنرانی صاحب‌نظران ژئوپلیتیک با موضوع جغرافیای سیاسی	۹/۴	۴۰/۶	۲۵	۱۸/۸	۶/۳
۳۸-	اعتقاد به نقش سواد ژئوپلیتیکی در ارتقای و بالا بردن توان مدیریتی	-	۱۲/۵	۳۱/۳	۴۳/۸	۱۲/۵
۳۹-	برطرف کردن چالش‌های امنیتی استان را با تبیین ژئوپلیتیکی	۳/۱	۶/۳	۴۰/۶	۳۴/۴	۱۵/۶
۴۰-	بهره‌گرفتن از ژئوپلیتیک در تحلیل‌های کلان خود	-	۱۸/۸	۴۶/۹	۱۸/۸	۱۵/۶
۴۱-	نقش پررنگ عوامل ژئوپلیتیکی در تدوین برنامه آمایش سرزمین	-	۶/۳	۲۵	۵۶/۳	۱۲/۵

با بررسی پاسخ‌های افراد نمونه در این زمینه مشاهده می‌شود که بیشتر اطلاعات این افراد در حوزه شاخص‌های سواد ژئوپلیتیکی در حد متوسط بوده است که ۵۹٪ از ۱۰۰٪ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۶- رتبه‌بندی گویه ها به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون فریدمن)

رتبه	گویه	میانگین رتبه
۱	آشنایی با کتاب مبانی جغرافیای سیاسی دکتر میرحیدر	37/36
۲	مطالعه کتاب جغرافیای سیاسی ایران دکتر حافظ نیا	36/35
۳	اطلاع از قوانین حاکم بر دریای سرزمینی یک کشور	۲۹/۷۵
۴	تحلیل منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره	۲۹/۷۳
۵	آشنایی با جغرافیای سیاسی دریاها	۲۹/۵۵
۶	میزان آشنایی با نظریه‌های ژئوپلیتیکی مطرح در سطح جهان آشنا	۲۸/۲۵
۷	آشنایی با مفهوم (قلمرو سازی)	۲۷/۴۵
۸	میزان آشنایی با افکار و اندیشه‌های صاحب‌نظران ژئوپلیتیک	۲۵/۰۵
۹	توانایی تشخیص فرق بین بحران سیاسی با بحران ژئوپلیتیکی	۲۴/۴۸
۱۰	میزان آشنایی با صاحب‌نظران داخلی در حوزه مباحث ژئوپلیتیکی	۲۴/۳۱
۱۱	میزان آشنایی با سایت‌ها و فصلنامه‌های تخصصی حوزه ژئوپلیتیک	۲۴/۲۸
۱۲	بهره بردن از آرا و نظریه‌های ژئوپلیتیکی در سخنرانی‌ها	۲۴/۲۳
۱۳	آشنایی با الگوی نظم سیاسی ایران معاصر در حوزه سازمان‌دهی سیاسی فضا	۲۳/۹۴
۱۴	شرکت در سخنرانی صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک	۲۳/۸۸
۱۵	توانایی تبیین تفاوت‌ها و تشابه‌های جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۲۳/۰۸
۱۶	اختصاص وقت برای بهره‌گیری از مباحث ژئوپلیتیک	۲۳/۰۶
۱۷	توانایی تحلیل امنیتی از جغرافیای سیاسی استان خراسان جنوبی	۲۲/۷۸
۱۸	آشنایی با مفهوم «حفره‌های دولت»	۲۲/۶۶
۱۹	۲۶- بهره‌گیری از نظریه‌های ژئوپلیتیکی برای حل مسائل استان	۲۲/۶۴
۲۰	تحلیل شکل‌گیری مرزهای شرقی کشور از نظر دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۲۱/۸۶
۲۱	آشنایی با انواع الگوهای نظم سیاسی فضا در جهان	۲۱/۶۴
۲۲	تحلیل شکل‌گیری مرزهای بین‌المللی ایران از نظر طبیعی، هندسی یا قومی-زبانی	۲۱/۵۳
۲۳	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۲۱/۴۱
۲۴	داشتن رویکرد ژئوپلیتیکی برای تحلیل‌های کلان خود	۲۰/۶۴
۲۵	بهره‌گیری از صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک در تصمیم‌گیری‌های راهبردی	۱۹/۶۶
۲۶	استفاده از مشاوران تخصصی دارای دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۱۹/۶۴
۲۷	آشنایی با مفهوم انزوای ژئوپلیتیکی و تبعات آن برای یک ناحیه جغرافیایی	۱۹/۲۵
۲۸	آشنایی اهمیت ژئوپلیتیکی خراسان جنوبی در مقیاس محلی، ملی و جهان	۱۸/۶۹
۲۹	آشنایی با علت وجودی و اندیشه حکومت در پیدایش و بقای یک کشور	۱۸/۳۸
۳۰	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۱۷/۸۰
۳۱	اعتقاد به سواد ژئوپلیتیکی و نقش آن در توانایی مدیران	۱۷/۵۸
۳۲	داشتن رویکرد کلان نگر و سیستمی	۱۷/۳۶
۳۳	توانایی تبیین علت وجودی کشور ایران و دلایل استمرار آن تاکنون	۱۷/۰۹
۳۴	علاقه‌مندی به مباحث ژئوپلیتیک	۱۶/۶

۱۴/۱۷	تحلیل مسائل استان و ارتباط آن‌ها در مقیاس‌های محلی، ملی و جهانی	۳۵
۱۳/۶۱	بهره گرفتن از ژئوپلیتیک در تحلیل‌های کلان خود	۳۶
۱۰/۶۴	برطرف کردن چالش‌های امنیتی استان را با تبیین ژئوپلیتیک	۳۷
۱۰/۸۴	اعتقاد به نقش سواد ژئوپلیتیک در ارتقای و بالا بردن توان مدیریتی	۳۸
۸/۲۷	نقش پررنگ عوامل ژئوپلیتیک در تدوین برنامه آمایش سرزمین	۳۹
۷/۸۸	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۴۰
۶/۲۵	اهمیت پیگیری اخبار حوزه ژئوپلیتیک ایران و جهان	۴۱

با توجه به جدول (۶) که بر اساس آزمون فریدمن تهیه شده است، گویه آشنایی با کتاب مبانی جغرافیای سیاسی دکتر میرحیدر با 37/36 درصد اولین رتبه و گویه اهمیت پیگیری اخبار حوزه ژئوپلیتیک ایران و جهان با 6/25 درصد آخرین رتبه را به خود اختصاص داده است.

جدول ۷- رتبه‌بندی گویه‌های مولفه علاقه‌مندی سواد ژئوپلیتیک به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون فریدمن)

گویه	مولفه علاقه‌مندی	میانگین رتبه
۲	اختصاص وقت برای بهره‌گیری از مباحث ژئوپلیتیک	۳/۱۱
۴	آشنایی با سایت‌ها و فصلنامه‌های تخصصی حوزه ژئوپلیتیک	۳/۱۱
۱	علاقه‌مندی به مباحث ژئوپلیتیک	۲/۴۱
۳	اهمیت پیگیری اخبار حوزه ژئوپلیتیک ایران و جهان	۱/۳۸

در جدول ۷ در بین مولفه‌های علاقه‌مندی بالاترین میانگین رتبه را گویه اختصاص وقت برای بهره‌گیری از مباحث ژئوپلیتیک و آشنایی با سایت‌ها و فصلنامه‌های تخصصی حوزه ژئوپلیتیک کسب کرده است.

جدول ۸- رتبه‌بندی گویه‌های مولفه شناخت صاحب‌نظران سواد ژئوپلیتیک به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون

فریدمن)

گویه	مولفه شناخت صاحب‌نظران	میانگین رتبه
۱۰	آشنایی با کتاب مبانی جغرافیای سیاسی دکتر دره میرحیدر	۵/۸۳
۹	توانایی تشخیص فرق بین بحران سیاسی با بحران ژئوپلیتیک	۵/۴۷
۸	میزان آشنایی با نظریه‌های ژئوپلیتیک مطرح در سطح جهان آشنا	۳/۸۰
۱۱	بهره بردن از آرا و نظریه‌های ژئوپلیتیک در سخنرانی‌ها	۳/۴۱
۶	شرکت در سخنرانی یکی از صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک	۳/۲۸
۷	میزان آشنایی با افکار و اندیشه‌های صاحب‌نظران ژئوپلیتیک	۳/۱۹
۵	آشنایی با صاحب‌نظران داخلی در حوزه مباحث ژئوپلیتیک	۳/۰۳

در رتبه‌بندی مولفه شناخت صاحب‌نظران سواد ژئوپلیتیک گویه آشنایی با کتاب دکتر میرحیدر با بالاترین میانگین اولین رتبه را به خود اختصاص داده است .

جدول ۹- رتبه‌بندی گویه های مولفه شناخت منابع و کتاب‌ها سواد ژئوپلیتیکی به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون

فریدمن)

سوال	مولفه شناخت کتاب و منابع	میانگین رتبه
۱۰	آشنایی با کتاب مبانی جغرافیای سیاسی دکتر دره میرحیدر	۱/۵۸
۹	توانایی تشخیص فرق بین بحران سیاسی با بحران ژئوپلیتیکی	۱/۴۲

در رتبه‌بندی مولفه شناخت کتاب و منابع بالاترین میانگین با کسب رتبه ۱/۵۸ گویه آشنایی با کتاب دکتر دره میرحیدر است.

جدول ۱۰- رتبه‌بندی گویه های مولفه شناخت مفاهیم سواد ژئوپلیتیکی به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون فریدمن)

سوال	مولفه شناخت مفاهیم	میانگین رتبه
۲۴	تحلیل تفاوت منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره	۱۰/۶۷
۲۳	اطلاع از قوانین حاکم بر دریای سرزمینی یک کشور	۱۰/۶۶
۲۲	آشنایی با جغرافیای سیاسی دریاها	۱۰/۵۰
۲۵	آشنایی با مفهوم (قلمرو سازی)	۹/۵۶
۱۹	آشنایی با الگوی نظم سیاسی ایران معاصر در حوزه سازمان‌دهی سیاسی فضا	۸/۳۰
۱۴	توانایی تشخیص فرق بین سیاسی با بحران ژئوپلیتیکی بحران	۸/۱۹
۱۷	توانایی تبیین تفاوت‌ها و تشابه‌های جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۷/۹۲
۱۲	آشنایی با مفهوم «حفره‌های دولت»	۷/۴۴
۱۳	توانایی تحلیل امنیتی از جغرافیای سیاسی استان خراسان جنوبی	۷/۴۴
۱۸	آشنایی با انواع الگوهای نظم سیاسی فضا در جهان	۷/۴۴
۲۱	تحلیل شکل‌گیری مرزهای شرقی کشور از نظر دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۷/۱۶
۲۰	تحلیل شکل‌گیری مرزهای بین‌المللی ایران از نظر طبیعی، هندسی یا قومی-زبانی	۷/۱۴
۲۸	آشنایی با مفهوم انزوای ژئوپلیتیکی و تبعات آن برای یک ناحیه جغرافیایی	۶/۳۶
۱۵	آشنایی با علت وجودی و اندیشه حکومت در پیدایش و بقای یک کشور	۵/۸۳
۱۶	توانایی تبیین علت وجودی کشور ایران و دلایل استمرار آن تاکنون	۵/۴۱

در رتبه‌بندی مولفه شناخت مفاهیم سواد ژئوپلیتیکی گویه تحلیل تفاوت منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره با میانگین ۱۰/۶۷ رتبه اول و گویه توانایی تبیین علت وجودی کشور ایران و دلایل استمرار آن تاکنون با میانگین ۵/۴۱ آخرین رتبه را از نظر پاسخ‌دهندگان به خود کسب کرده است.

جدول ۱۱- رتبه‌بندی شاخص‌های عملکرد مدیران به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون فریدمن)

سوال	گویه های عملکرد مدیران	میانگین رتبه
۲۶	بهره‌گیری از نظریه‌های ژئوپلیتیکی برای حل مسائل استان	۱۰/۸۰
۳۵	داشتن رویکرد ژئوپلیتیکی برای تحلیل‌های کلان خود	۱۰
۳۷	شرکت در سخنرانی صاحب‌نظران ژئوپلیتیک با موضوع جغرافیای سیاسی	۹/۹۲
۳۳	بهره‌گیری از صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک در تصمیم‌گیری‌های راهبردی	۹/۵۸
34	استفاده از مشاوران تخصصی دارای دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۹/۵۶
۳۱	۳۱- آشنایی اهمیت ژئوپلیتیکی خراسان جنوبی در مقیاس محلی، ملی و جهان	۹/۱۹
۳۰	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۸/۸۸
۲۷	داشتن رویکرد کلان نگر و سیستمی؟	۸/۵۰
۳۲	اعتقاد به سواد ژئوپلیتیکی و نقش آن در توانایی مدیران	۸/۲۸
۲۹	تحلیل مسائل استان و ارتباط آن‌ها در مقیاس‌های محلی، ملی و جهانی	۷/۳۹
۴۰	بهره گرفتن از ژئوپلیتیک در تحلیل‌های کلان خود	۶/۹۵
۳۹	برطرف کردن چالش‌های امنیتی استان را با تبیین ژئوپلیتیکی	۵/۹۲
۳۸	اعتقاد به نقش سواد ژئوپلیتیکی در ارتقای و بالا بردن توان مدیریتی	۵/۷۸
۴۱	نقش پررنگ عوامل ژئوپلیتیکی در تدوین برنامه آمایش سرزمین	۴/۷۳
۳۶	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۴/۵۲

در رتبه‌بندی عملکرد مدیران در سطح استان گویه بهره‌گیری از نظریه‌های ژئوپلیتیکی برای حل مسائل استان با میانگین ۱۰/۸۰ بالاترین رتبه و اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری با میانگین ۴/۵۲ کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱۲- رتبه‌بندی گویه های مولفه شناخت جغرافیا استان به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون فریدمن)

سوال	مولفه شناخت جغرافیا	میانگین رتبه
۳۱	آشنایی اهمیت ژئوپلیتیکی خراسان جنوبی در مقیاس محلی، ملی و جهان	۴/۵۳
۳۲	اعتقاد به سواد ژئوپلیتیکی و نقش آن در توانایی مدیران	۴/۰۳
۴۰	بهره گرفتن از ژئوپلیتیک در تحلیل‌های کلان خود	۳/۶۶
۳۹	برطرف کردن چالش‌های امنیتی استان را با تبیین ژئوپلیتیکی	۳/۱۳
۳۸	اعتقاد به نقش سواد ژئوپلیتیکی در ارتقای و بالا بردن توان مدیریتی	۳/۰۳
۴۱	نقش پررنگ عوامل ژئوپلیتیکی در تدوین برنامه آمایش سرزمین	۲/۶۳

در بررسی مولفه شناخت جغرافیا استان گویه آشنایی اهمیت ژئوپلیتیکی خراسان جنوبی در مقیاس محلی، ملی و جهانی بالاترین میانگین را کسب کرده است، و گویه نقش پررنگ عوامل ژئوپلیتیکی در تدوین برنامه آمایش سرزمین کم‌ترین میانگین را کسب کرده است.

جدول ۱۳- رتبه‌بندی گویه های مولفه کاربرد ژئوپلیتیک در مدیریت به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان (آزمون فریدمن)

سوال	مولفه کاربرد ژئوپلیتیک در مدیریت	میانگین رتبه
۲۶	۲۶- بهره‌گیری از نظریه‌های ژئوپلیتیکی برای حل مسائل استان	۶/۱۹
۳۷	۳۷- شرکت در سخنرانی صاحب‌نظران ژئوپلیتیک با موضوع جغرافیای سیاسی	۵/۶۶
۳۵	۳۵- داشتن رویکرد ژئوپلیتیکی برای تحلیل‌های کلان خود	۵/۵۶
۳۳	بهره‌گیری از صاحب‌نظران حوزه ژئوپلیتیک در تصمیم‌گیری‌های راهبردی	۵/۳۸
۳۴	استفاده از مشاوران تخصصی دارای دانش جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک	۵/۳۶
۳۰	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۴/۹۵
۲۷	داشتن رویکرد کلان نگر و سیستمی	۴/۷۷
۳۲	اعتقاد به سواد ژئوپلیتیکی و نقش آن در توانایی مدیران	۴/۷۰
۳۶	اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری	۲/۴۴

در بررسی مولفه کاربرد ژئوپلیتیک در مدیریت بالاترین میانگین گویه از نظر پاسخ‌دهندگان بهره‌گیری از نظریه‌های ژئوپلیتیکی برای حل مسائل استان و پایین‌ترین میانگین اعتقاد به کاربرد دانش ژئوپلیتیک در اصول کشورداری است.

آزمون فرضیات

فرضیه اول: مدیران و مسئولان سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی از سواد ژئوپلیتیکی چندانی برخوردار نیستند. برای بررسی سطح سواد ژئوپلیتیکی و مولفه های آن در بین مدیران و مسئولان از آزمون t تک گروهی استفاده گردید و نتایج جدول ۱۴ به دست آمد.

جدول ۱۴- آزمون t تک گروهی سطح سواد ژئوپلیتیکی و مولفه های آن

عوامل	T	درجه آزادی	p-value	تفاوت از میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪	معیار آزمون=۳
					کران بالا کران پایین	
علاقه‌مندی	۰.۲۱	۳۱	۰.۸۳۳	۰.۰۱	۰.۱۶ -۰.۱۳	
شناخت صاحب‌نظران	-۹.۲۸	۳۱	۰.۰۰۰	-۰.۸۵	-۰.۶۶ -۱.۰۴	
شناخت منابع و کتاب‌ها	-۱۳.۹۳	۳۱	۰.۰۰۰	-۱.۵۱	-۱.۲۹ -۱.۷۳	
شناخت مفاهیم	-۵.۳۹	۳۱	۰.۰۰۰	-۰.۴۲	-۰.۲۶ -۰.۵۸	
سواد ژئوپلیتیکی	-۷.۰۳	۳۱	۰.۰۰۰	-۰.۴۷	-۰.۳۳ -۰.۶۱	

با توجه به جدول ۱۴ مقدار p-value سطح سواد ژئوپلیتیکی برابر با ۰.۰۰۰ است که از سطح خطا ۰.۰۵ کمتر است، بنابراین فرض صفر رد می‌شود یعنی با اطمینان ۰.۹۵ تفاوت معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض (۳) سواد ژئوپلیتیکی وجود دارد. و با توجه به اینکه مقدار آماره t منفی است (-۷.۰۳)، می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ میزان سواد ژئوپلیتیکی در بین مدیران و مسئولان، نامطلوب و در سطح پایین است.

همچنین با توجه به جدول فوق مقدار **p-value** همه شاخص‌های سواد ژئوپلیتیکی (به جز علاقه‌مندی) برابر با ۰.۰۰۰ است که از سطح خطا ۰.۰۵ کمتر است، بنابراین فرض صفر رد می‌شود و با توجه به اینکه مقدار آماره *t* برای همه مولفه‌های شناخت صاحب‌نظران، شناخت منابع و شناخت مفاهیم منفی است، می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ سطح شناخت صاحب‌نظران، شناخت منابع و کتاب‌ها و شناخت مفاهیم در بین مدیران و مسئولان، نامطلوب و در سطح پایین است.

اما با توجه به جدول مقدار **p-value** علاقه‌مندی برابر با ۰.۸۳۳ است که از سطح خطا ۰.۰۵ بیشتر است، بنابراین فرض صفر پذیرفته می‌شود یعنی با اطمینان ۰.۹۵ تفاوت معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض (۳) علاقه‌مندی وجود ندارد. بنابراین سطح علاقه‌مندی در بین مدیران و مسئولان در سطح متوسط است.

یافته‌های تحقیق و خروجی تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که علاقه‌مندی به مباحث ژئوپلیتیکی در بین مدیران ارشد استان خراسان جنوبی در سطح متوسط به بالا قرار دارد ولی سطح سواد ژئوپلیتیکی و آشنایی آنان به مفاهیم، نظریه‌ها و اندیشمندان این حوزه بسیار پایین است. از مهم‌ترین دلایل این امر را می‌توان به تخصصی نبودن رشته دانشگاهی مدیران ارشد و عدم تناسب آن با شغل مورد نظر دانست. همچنین علت علاقه‌مندی بالای مدیران به مباحث ژئوپلیتیکی را نیز می‌توان به جبر جغرافیایی و ژئوپلیتیکی منطقه مورد نظر مرتبط دانست. در حقیقت مرزی بودن این استان و موقعیت ژئوپلیتیکی ویژه آن مدیران سیاسی و امنیتی این استان را ناچار به شناخت و علاقه‌مندی به مباحث ژئوپلیتیکی کرده است.

فرضیه دوم: سواد ژئوپلیتیکی موجب بهبود عملکرد مدیران ارشد سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی می‌شود. به‌منظور بررسی تأثیر سواد ژئوپلیتیکی بر عملکرد مدیران از تحلیل رگرسیونی استفاده گردید. و نتایج حاصل در گام نهایی در جداول ۱۵ و ۱۶ ارائه گردید.

جدول ۱۵- تحلیل واریانس مدل رگرسیونی عملکرد مدیران

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	متوسط مربعات	F	سطح معناداری	R مدل
رگرسیون	۵/۳۵	۱	۵/۳۵	۳۳/۳۷	۰/۰۰۰	۰/۷۳
باقیمانده	۴/۸۱	۳۰	۰/۱۶			
مجموع	۱۰/۱۶	۳۱				

همان‌گونه که در جدول ۱۵ ملاحظه می‌شود، مقدار سطح معناداری آزمون برابر با ۰/۰۰۰ که از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر است، لذا فرض صفر آزمون رد می‌شود. بنابراین مدل رگرسیونی خطی معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین سواد ژئوپلیتیکی و متغیر وابسته عملکرد مدیران وجود دارد. همچنین مقدار ضریب همبستگی (**R**) مدل ۰/۷۱ است.

جدول ۱۶- ضرایب مدل پیش‌بینی عملکرد مدیران بر اساس متغیر مستقل سواد ژئوپلیتیکی

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	
	B	انحراف استاندارد	β	T
ثابت	۳/۳۱	۰/۵۹	-	۶/۴۸
سواد ژئوپلیتیکی	۱/۰۹	۰/۱۹	۰/۷۲	۵/۷۷

همان‌گونه که در جدول ۱۶ ملاحظه می‌شود مقدار سطح معناداری متغیر سواد ژئوپلیتیکی از سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است. لذا فرض صفر رد می‌شود، به عبارتی در سطح اطمینان ۹۵ درصد متغیر سواد ژئوپلیتیکی پیش‌بینی کننده متغیر وابسته عملکرد مدیران است به طوری که متغیر سواد ژئوپلیتیکی تأثیر معناداری بر بهبود عملکرد مدیران دارد (یعنی افزایش شاخص سواد ژئوپلیتیکی باعث افزایش عملکرد مدیران می‌شود). فرضیه پژوهش تأیید گردید.

با توجه به خروجی تحلیل‌های آماری و یافته‌های پژوهش می‌توان اذعان کرد که مدیران سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی علی‌رغم سطح سواد ژئوپلیتیکی پایین ولی به نقش و جایگاه سواد ژئوپلیتیکی در عملکرد مدیران ارشد استانی واقف بوده‌اند. این امر نشان دهنده این است که هم در انتخاب مدیران سیاسی مناطق مرزی باید حتماً پیوست‌ها و ملاحظات سواد ژئوپلیتیکی آنان لحاظ گردد و هم به ضرورت برگزاری کارگاه‌های مختلف در زمینه آشنایی آنان به مباحث ژئوپلیتیکی اقدام گردد. در حقیقت یافته‌های تحقیق گویای این امر است که خود مدیران سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی علی‌رغم پایین بودن سطح سواد ژئوپلیتیکی پایین ولی به نقش سواد ژئوپلیتیکی در عملکرد مدیران ارشد مناطق مرزی اذعان دارند.

نتیجه‌گیری

نحوه سازمان‌دهی و ساماندهی فضاهای جغرافیایی و چگونگی مدیریت آن یکی از مهم‌ترین اصول کشورداری است. جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک یکی از اهداف اصلی خود را به مطالعه در این حوزه اختصاص داده است. زیرا اعتقاد بر این است که هر فضای جغرافیایی واجد یک سری ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های خاصی است که تنها در صورت شناخت آن و به‌کارگیری آن در عرصه مدیریت سیاسی فضا می‌توان بهترین عملکرد را در آن محیط جغرافیایی به ارمغان آورد. اما برخی از مناطق همچون مناطق آزاد، بندرگاه‌ها، مناطق مرزی و ... واجد توان ژئوپلیتیکی بالایی هستند که مدیران سیاسی و امنیتی که در این‌گونه فضاها مدیریت می‌کنند ناگزیر باید با خصوصیات ژئوپلیتیکی آن آشنا باشند یا به‌نوعی باید دارای سواد ژئوپلیتیکی بالایی باشند. استان خراسان جنوبی به‌واسطه موقعیت جغرافیایی و همچنین موقعیت ژئوپلیتیکی ممتازی که دارد از این قاعده مستثنا نیست. از این‌رو در پژوهش حاضر در راستای ارزیابی و سنجش سطح سواد ژئوپلیتیکی مدیران سیاسی و امنیتی استان از طریق پرسشنامه اقدام شد. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن بوده است که بر اساس مولفه علاقه‌مندی به مباحث ژئوپلیتیکی و گویه‌های آن، مدیران سیاسی و امنیتی استان علاقه زیادی به یادگیری و پیگیری مباحث ژئوپلیتیکی دارند. در این راستا می‌توان برگزاری نشست‌های تخصصی و کارگاه‌های مرتبط با

مباحث ژئوپلیتیکی به همراه نشریات و بولتن‌های خبری را مناسب دانست. اما علی‌رغم علاقه‌مندی بسیار بالا در مدیران به مباحث ژئوپلیتیکی میزان سطح سواد آن‌ها در زمینه‌های آشنایی با مفاهیم و نظریه‌ها و همچنین نام صاحب‌نظران و کتاب‌ها و مقاله‌های ژئوپلیتیکی بسیار پایین بوده است. در این زمینه یکی از مولفه‌ها که آشنایی مدیران با شاخص‌ها و مولفه‌های ژئوپلیتیکی استان خراسان جنوبی گنجانده شده است نیز در سطح بسیار پایینی بوده است. بنابراین، مدیران ارشد استانی خودشان به نقش و جایگاه سواد ژئوپلیتیکی در عملکرد بهتر اذعان دارند. اما فارغ از همه مباحث گفته شده باید اذعان کرد که مدیران سیاسی و امنیتی استان‌های مرزی یا باید دارای تخصص مستقیم در حوزه ژئوپلیتیک باشند یا به نوعی از طریق مجاری مختلف با مباحث و مفاهیم آن آشنا گردند. در مجموع مدیران سیاسی و امنیتی استان خراسان جنوبی به حساسیت‌ها و همچنین ظرفیت‌ها و چالش‌های امنیتی و ژئوپلیتیکی استان آشنایی اصولی و علمی ندارند. در این زمینه می‌توان ارتباط و بهره‌برداری آن‌ها از پایان‌نامه‌ها و رساله‌هایی که در دانشگاه‌های ایران با موضوع ژئوپلیتیک استان خراسان جنوبی نگاشته می‌شوند را پیشنهاد دارد. اما نکته حائز اهمیت که از دل پژوهش حاضر به دست آمده است این است که اکثر پاسخ‌دهندگان یا به نوعی مدیران سیاسی و امنیتی اذعان داشتند که بالا رفتن سطح سواد ژئوپلیتیکی موجب ارتقای عملکرد مدیران سیاسی خواهد شد. بنابراین در این زمینه می‌توان راهکارهای اصولی و مدونی را ادامه داد که در بخش پیشنهادها سعی شده است به مهم‌ترین آن‌ها اشاره گردد.

پیشنهادهای کاربردی

- ۱- با توجه به مولفه شناخت مفاهیم که میانگین آن در سطح پایین قرار داشت پیشنهاد می‌گردد دوره‌های آشنایی با اصول و مفاهیم جغرافیای سیاسی برای مدیران برگزار شود.
- ۲- علی‌رغم سطح سواد بالای مدیران درصد خیلی کمی از آن‌ها مدرک تحصیلی مرتبط با کرسی سیاسی داشتند. لذا پیشنهاد می‌گردد کرسی سیاسی با توجه به مدرک تحصیلی باشد.
- ۳- به دلیل برگزاری اکثر سخنرانی‌های مرتبط با مباحث ژئوپلیتیکی که در همایش‌هایی که در تهران برگزار می‌شوند پیشنهاد می‌گردد از اساتید برجسته ژئوپلیتیک برای ایراد سخنرانی در سطح استانی دعوت گردد.
- ۴- برگزاری کارگاه‌های مرتبط با ژئوپلیتیک در سازمان‌های مختلف استان.
- ۵- برگزاری اکثر همایش‌ها در شهرهای بزرگ و سختی راه و کمبود وقت از نظر مسئولین پیشنهاد می‌گردد در سطح استان همایش‌های مرتبط با ژئوپلیتیک برگزار شود تا مسئولین حضور یابند.
- ۶- خرید کتاب‌های ژئوپلیتیکی و قرار دادن آن‌ها در کتابخانه‌های تخصصی هر سازمان
- ۷- استفاده از مشاوران دارای تخصص ژئوپلیتیکی توسط مدیران سیاسی، امنیتی و مذهبی
- ۸- استفاده از پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و طرح‌های تحقیقاتی مرتبط با جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک که به نوعی به استان خراسان جنوبی ارتباط پیدا می‌کند.

پیشنهادها برای تحقیقات آتی

تهیه پرسشنامه استاندارد

انجام این پژوهش در تمامی استانهای کشور

کتابنامه

- Ahmadi Aliabadi, Kaveh (2002), Long-term planning of the social and cultural sector; Case study of Iranian society, Land Management Office of Management and Planning Organization, Tehran. (In Persian)
- Agnew, J. (2002). Making Political Geography, New York: Oxford University Press Inc.
- Agnew, J. (2003). Geopolitics, London and New York: Routledge.
- Ahmadi pour, Zahra, Ghanbari, Ghasem, Karami, Ghasem (2011), Political Organization of Space, Publications of the Geographical Organization of the Armed Forces. (In Persian)
- Ahmadipour, Zahra, Mansoorian, Alireza. (2006). Country divisions and political instability in Iran (۱۳۵۷-۱۳۸۵). International Journal of Geopolitics, 2. (In Persian)
- Dads, Klaus. (2005). Geopolitics in a changing world. Translated by Zahra Ahmadi pour and Ataulah Abdi. Tehran: Balagh Danesh. (In Persian)
- Edelson, Daniel C. (2011), http://education.nationalgeographic.com/education/news/geo-literacy-preparation-far-reaching-decisions/?ar_a
- Glassner, M.& Fahrer, C. (2004). Political Geography, New York: John Wiley & sons.
- Hafez Nia, M.R. (2006). Principles and Concepts of Geopolitics, Mashhad: Papoli Publications. (In Persian)
- Hafeznia, M.R. (2014 spring). A New approach to the history and the founder of political geography, Geopolitics quarterly, 10(1), spring 2014, pp. 1-35. (In Persian)
- Hafez Nia, Mohammad Reza (2000), A New Definition of Geopolitics, Geographical Research Quarterly, Volume 15, Number 3-4. (In Persian)
- Hafez Nia, Mohammad Reza, Ahmadi pour, Zahra, Ghaderi Hajat, Mostafa (۲۰۱۰), Politics and Space, Papoli Publications. (In Persian)
- Jones, Martin Jones, Rhys. Woods Michael-2004, an Introduction to Political Geography, London, Routledge
- Karimipour, Yadollah, (2002). An Introduction to the Divisions of Iran, Vol. ۱, Tehran: Geographical Association of Iran Publications. (In Persian)
- Kaviani Rad, Murad, (2010). Regionalism in Iran from the Perspective of Political Geography, Tehran, Research Institute for Strategic Studies. (In Persian)
- Mojtahedzadeh, Pirooz (2002). Political Geography and Geographical Politics. Location: Tehran. (In Persian)
- MirHaidar, Dorreh (1998). "Geopolitics: Presenting a New Definition". Quarterly Journal of Geographical Research. Thirteenth year, No. 4. Mashhad: Winter. (In Persian)
- MirHaidar, Dorreh (2005), Fundamentals of Political Geography, Tehran, Samt Publishing. (In Persian)
- MirHaidar, Dorreh (2010), Developments of Five Decades of Thought and Research in Political Geography, First Edition, Mashhad, Papoli Publishing; (In Persian)
- Muir, Richard (2002). A New introduction on political geography. Translated by MirHaidar with the collaboration of Seyed Yahya Safavi. Publications of the Geographical Organization of the Armed Forces. Tehran: Office of Political and International Studies. (In Persian)

Papoli Yazdi, Mohammad Hossein (2004). Geographical Justice and the Development of the Application of Philosophy and Ideology in Land Management, Mashhad, Geographical Research Quarterly, No.74. (In Persian)

Soja, Edward (1971); The political organization of space, Association of American Geographers Statistical Yearbook of South Khorasan Province (2015). (In Persian)

Vahidi, Paridokht (1994), Land Management: A Guide for Higher Education Planning, Tehran, Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, Second Year. (In Persian)

Hansen, N.M. (1970) French Regional Planning. Edinburgh Indiau University Press.

Henry, William (2002). Curriculum: Perspective, Paradigm & Possibility, Leonard Hill Books.

Mayers, N (1994) The Cairo Crunch. People & the Plant. Springer Verlage. New York.

Navah, Z.&Lieberman, A.S. (2002) Landscape Ecology. Springer Verlage. New York.